

“VERİLEN HAK GERİ ALINMAZ” MI?

Aydınlık Gazetesi, 1 Aralık 2015

Yıldırım Koç

Geçenlerde bir toplantıdaydık. Bir arkadaş, ilk sigortalandığı tarihte yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarının zaman içinde ağırlaştırılması nedeniyle emekli olamadığını belirtti. Sonra da, “verilen hak geri alınmaz; devleti mahkemeye versem sonuç alabilir miyim?” diye sordu.

SAHİP ÇIKILMAYAN HAK GERİ ALINIR

“Verilen hak geri alınmaz, değil mi?” sorusuna belki yüzlerce kez tanık oldum. Bu sözü kim icad etti, bilmiyorum. Ancak bu anlayışın bu kadar yaygın olmasında, herhalde uyanık halkımızın kolaycılığı etkili olsa gerek. Bir hak aldın mı, onu çantana koyuyorsun; onu senden kimse alamaz. Bu hakkı korumak için çaba göstermen de gerekmiyor. Bir hak kazan, yat üzerine. Fırsat doğarsa yeni bir hak daha elde et; yine yat üzerine. Nasıl olsa “verilen hak geri alınmaz.”

Halbuki işler öyle değil.

İşçi sınıfının ücret ve yan ödemeler, çalışma süresi, iş güvencesi, işyerindeki çalışma düzeni, işçi sağlığı ve güvenliği, sosyal güvenlik alanlarındaki hakları sürekli tartışma konusudur.

Belirli güç dengeleri sonucunda elde edilen bir hak, bu güç dengeleri değiştiğinde geri alınabilir. Bu nedenle, elindeki hakkı korumasını bilemeyen, bu hakkı kolayca kaybeder. Diğer bir deyişle, verilen hakkı öyle bir geri alırlar ki, şaşırıp kalırsınız.

12 Eylül darbesi öncesinde olan ve darbe sonrasında gaspedilen birçok hak hâlâ geri alınamadı.

Kıdem tazminatı tavanı darbe sonrasında geldi.

İkramiyelerde özel sektörde yılda 120 yevmiye ve kamu sektöründe ilave tediye ile birlikte yılda toplam 112 yevmiye kısıtlaması da darbe sonrasında üretti. Bunlar geri alınamadı.

TRT’de ve çok sayıda işçi çalıştıran kamu işletmelerinde yönetimde işçi temsilcisinin bulunması hakkı da gitti.

DENGELER DEĞİŞTİ, HAK KAYIPLARI GÜNDEMDE

Şimdi de hakların geri alınmaya çalışıldığı bir dönemi yaşıyoruz.

Ayrıca yeni hak almak da pahalılandı.

İşçi sınıfı ile sermayedar sınıf arasındaki hak mücadelesinde üç ana etmen vardır.

(1) İşçi sınıfının ve sermayedar sınıfın karşılıklı güçleri.

(2) Mevcut kaynaklar.

(3) Devletin, hükümetin ve sermayedar sınıfın tehdit algılamaları.

Günümüzde mevcut kaynaklar hızla değişiyor. Sermayedar sınıf ve hükümet de, azalan kaynakların bölüşümünde faturayı işçi sınıfına ödettirme derdinde.

Kaynakların azalmasının nedeni, kapitalizmin tarihinin üçüncü küresel krizi ve Türkiye’de yıllardır uygulanan politikalar nedeniyle kaynakların büyük ölçüde tükenmesi ve yapısal krizin her geçen gün daha da derinleşmesi.

Siyasal sorunlar ve özellikle dış politikada izlenen yol ise bu krizi daha da derinleştiriyor.

Bu koşullarda, işçi sınıfının kazanımlarına yönelik saldırılar daha da artacak. Güç dengelerinin ve mevcut kaynakların farklı olduğu koşullarda belirlenmiş haklar tartışma konusu yapılacak.

Özel istihdam bürolarına işçi kiralama yetkisinin verilmesi, belirli süreli iş sözleşmelerinin yaygınlaştırılması yoluyla kıdem tazminatının tümüyle kaldırılması, toplu iş sözleşmelerinin üç yıllık yaptırılması, memurların iş güvencelerinin kaldırılması, işyerlerinde çalışma düzenini işverenlerin belirlemesi ve esnekleşme gibi uygulamalar ile Suriyeli kaçak işçiler bu genel gelişmenin yansımaları.

Ayrıca kazanılmış ve kağıda geçirilmiş hakların hayata geçirilmesinde veya uygulanmasında da büyük sıkıntılar yaşanacak. Bazı haklara kağıt üzerinde dokunmayacaklar; ancak uygulamayacaklar, hayata geçirtmeyecekler. Örneğin, özellikle küçük işyerlerinde fazla çalışma uygulaması yaygınlaşacak; ancak fazla çalışma ücreti ödenmeyecek.

Haklar tehlikede.